

ПРИНЦИПИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ-МУЗИКАНТІВ ДО РОБОТИ З ФОЛЬКЛОРНИМИ КОЛЕКТИВАМИ: ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД

PRINCIPLES OF TRAINING FUTURE TEACHERS-MUSICIANS TO WORK WITH FOLK-LORE COLLECTIVES: AN INTEGRATIVE APPROACH

Стаття присвячена специфіці підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва з фольклорними колективами на сучасному етапі розвитку суспільства крізь призму інтеграційного підходу. Автор досліджує роботи ряду науковців, які присвячували себе даній проблематиці, а також дає їм оцінку, відповідно, спираючись на них, надає власну оцінку інтеграційним процесам в сучасній освіті. На сучасному етапі розвитку освіти дуже важливим залишається інтеграційний аспект, тобто процес синтезу різних теоретичних та практичних завдань та міждисциплінарний підхід, який дозволяє навчити майбутнього викладача всебічно, зробити його максимально гнучким та вмільним в процесі навчання дітей. Автор наголошує, також, на необхідності систематизації знань, розглядає особливості інтеграційного підходу, основні аспекти, на які потрібно звертати увагу використовуючи інтеграційний підхід в підготовці майбутніх вчителів, а також звертає увагу, спираючись на дослідження попередників, на важливості не тільки теоретичної освіти, але і на практичній діяльності, при чому не тільки в процесі університетської освіти, але і протягом життя та роботи. Для професійної підготовки майбутніх фахівців все більше зростає тенденція до синтезу знань, що зумовлено зростаючим числом комплексних проблем, що вирішуються на міждисциплінарному рівні. Все більше порушується питання про формування нового інтегративного мислення, тому існує необхідність у створенні нових програм, що відображали б сучасні ідеї, тому, автор розглядає базис на якому має формуватися особистість майбутнього педагога-музиканта, тобто освітні принципи, якими має керуватися майбутній педагог, як під час навчання в університеті, так і після його закінчення, в процесі педагогічної діяльності для того, щоб майбутній педагог міг максимально реалізувати свій потенціал, знайти способи реалізації своїх умінь та навичок як для особистісного розвитку, так і для заохочення до розвитку своїх майбутніх учнів.

Ключові слова: викладачі, інноваційна педагогічна діяльність, інтеграція, колектив, фольклор, художня інтеграція.

The article is devoted to the specifics of training future teachers of musical art with folklore groups at the current stage of society's development through the prism of the integration approach. The author examines the works of a number of scientists who devoted themselves to this problem, and also gives them an assessment, accordingly, based on them, he gives his own assessment of integration processes in modern education. At the current stage of education development, the integration aspect remains very important, that is, the process of synthesis of various theoretical and practical tasks and an interdisciplinary approach, which allows to teach the future teacher comprehensively, to make him as flexible and skillful as possible in the process of teaching children. The author also emphasizes the need to systematize knowledge, considers the features of the integration approach, the main aspects that need to be paid attention to using the integration approach in the training of future teachers, and also draws attention, based on the research of predecessors, to the importance of not only theoretical education, but also on practical activities, and not only in the process of university education, but also during life and work. For the professional training of future specialists, the tendency to synthesize knowledge is growing, which is due to the growing number of complex problems that are solved at the interdisciplinary level. The question of the formation of a new integrative thinking is increasingly being raised, therefore there is a need to create new programs that would reflect modern ideas, therefore, the author considers the basis on which the personality of the future teacher-musician should be formed, that is, the educational principles that should be guided by the future teacher, as during studies at the university, as well as after its completion, in the process of pedagogical activity so that the future teacher can realize his potential to the maximum, find ways to implement his abilities and skills both for personal development and to encourage the development of his future students.

Key words: teachers, innovative pedagogical activity, integration, team, folklore, artistic integration.

УДК 37. 015
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/53.2.29>

Шевчук П.С.,

аспірант кафедри теорії та методики постановки голосу імені Анатолія Авдієвського Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

Постановка проблеми у загальному вигляді. Підготовка професійного спеціаліста вимагає таких якостей, як швидка адаптація до часто мінливих умов міжнародної конкуренції, вільне володіння своєю професією, бути готовим до постійного професійного зростання та мобільності. Потреба в вчителів музики актуальна на сьогоднішній день. Для професійної підготовки майбутніх фахівців усе більше зростає тенденція до синтезу знань, що зумовлено зростаючим числом комплексних проблем, які

вирішуються на міждисциплінарному рівні. Все більше порушується питання про формування нового інтегративного мислення, тому існує потреба у створенні нових програм, які відображали сучасні ідеї.

Система музичної освіти, що реалізує підготовку музикантів-виконавців, композиторів, музикознавців, викладачів є специфічною областю освіти. Її базу становить художньо-творча (музична) діяльність, що виступає, з одного боку, як предмет освоєння, з іншого – як результат навчальної роботи.

Складаючи органічну частину художньої культури суспільства, музична педагогічна освіта відбиває всі трансформації соціуму, що визначають політику навчання та виховання, але водночас залишається досить консервативним і зберігає традиційні форми підготовки фахівців. З моменту організації перших консерваторій в середині XIX століття навчання музикантів-викладачів функціонує як багаторівнева система, що включає три ланки освіти (школу, училище, ВНЗ) і об'єднує загальнонаукову, музично-теоретичну та виконавську підготовку. У різні історичні періоди структурні ланки системи або інтегрувалися у межах навчального закладу існували самостійно; зміст освіти оновлювався відповідно до розвитку музикознавства, громадських наук і зміною ідеологічних орієнтирів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

У педагогіці музичної освіти останні десятиліття активно вирішуються проблеми вдосконалення підготовки фахівців. Створено професіограми вчителя музики, виділено компоненти професійної майстерності, визначено професійні вимоги до випускників музично-педагогічних вузів. Широко висвітлено різні аспекти виконавчої, педагогічної, просвітницької діяльності педагога-музиканта, особливості інструментальної, вокально-хорової, хормейстерської, музично-теоретичної підготовки студентів. В останні роки набирає популярності міждисциплінарний підхід до підготовки майбутніх педагогів. Т. Бодрова у своїй праці «Особливості вивчення українських музично-педагогічних джерел майбутніми вчителями на педагогічній практиці» розглядала принципи підготовки майбутніх педагогів-музикантів.

Мета статті. дослідити принципи підготовки майбутніх педагогів-музикантів до роботи з фольклорними колективами.

Виклад основного матеріалу. Зміст вищої музично-педагогічної освіти сьогодні орієнтовано на підготовку компетентних, кваліфікованих педагогів-музикантів, готових виконувати різноманітні професійні функції у сфері освіти, соціальної сфери та культури. Важливо відзначити, що саме культурно-просвітницька робота пронизує всі багатогранні сфери майбутньої професійної діяльності педагога-музиканта. У зв'язку з цим, цілком правомірно акцентувати увагу сьогодні на просвітницьку місію педагога-музиканта, здатного вирішувати найважливіші завдання, пов'язані з духовно-моральним вихованням учасників соціуму та формуванням масової аудиторії для адекватного сприйняття досягнень музичної культури.

Успішність та ефективність музично-просвітницької діяльності багато в чому визначається наявністю підготовлених компетентних фахівців у цій галузі. Розгляд проблеми підготовки

майбутнього педагога-музиканта у ВНЗ до реалізації музично-просвітницьких проектів є можливим на основі взаємодії культурологічного, середовищного, особистісно-діяльнісного, компетентнісного, інтеграційного підходів.

Підготовку музикантів-просвітників неможливо уявити без активного залучення майбутніх фахівців до регіонального культурно-освітнього простору, представленого музично-просвітницькою діяльністю закладів освіти, культури та мистецтва, культурно-історичним контекстом, визначними представниками музичної культури. Вивчення, збереження та популяризація регіональної культурної спадщини, «занурення» майбутніх фахівців у активне культурно-музичне життя міста та області (участь в організації та проведенні творчих програм та конкурсів, проектах, фестивалях, культурно-подійних заходах, тематичних вечорах у музеях та бібліотеках) дозволяє змодельувати майбутню музично-просвітницьку діяльність ще на етапі вузівської підготовки.

Важливо наголосити: просвітницька діяльність організується традиційно у конкретному регіоні, у контексті його музично-освітнього простору та, з характерною лише для нього, культурно-історичною атмосферою. Без урахування цієї специфіки досить проблематично говорити про результативність просвітницької діяльності. Саме знання регіональної культури та культурних традицій є однією з найважливіших професійних характеристик майбутнього спеціаліста-просвітителя.

Розглядаючи вузівську підготовку педагога-музиканта у контексті готовності до організації музично-просвітницької роботи, необхідно відзначити, що процес формування компетенцій, знань, умінь складний і тривалий. Успішне освоєння студентами дисциплін професійного та гуманітарно-соціального циклу стає міцною основою просвітницької діяльності майбутнього педагога-музиканта за допомогою інтегративного підходу у навчання, який сьогодні набуває великої популярності [8].

Інтеграція передбачає об'єднання елементів у щось ціле. В освіті – це проблема міжпредметного синтезу галузевих наукових знань у навчальних дисциплінах. У цьому випадку навчальні дисципліни повинні формулюватися через категорію «взаємодія» людини з тими чи іншими класами об'єктів. Наприклад, «взаємодія людини із природою», що у назві навчального предмета може формулюватися як «Людина та природа». Ця широка назва може бути конкретизована у наступних формулюваннях: «Людина та рослинний світ», «Людина та тваринний світ», «Людина та Земля» тощо. У цьому випадку акцент у змісті навчальних дисциплін робиться на процесах взаємодії людини з навколишніми предметами з метою життєзабезпечення та задоволення її актуальних та

потенційних потреб. Усі наукові знання використовуються для пояснення суб'єкт/об'єктних відносин, які реальні та доступні студентам конкретного курсу або етапу підготовки. Таким чином, можна подолати абстрактну форму наукового знання в навчальному процесі та досягти його практичного розуміння для вирішення суб'єктивно значущих завдань людської життєдіяльності.

Інтегративний підхід в освітньому процесі дозволяє активізувати творчі здібності, реалізувати всі функції навчання (освітню, розвиваючу та виховну), які перебувають у постійному взаємозв'язку.

Викладачі вишу використовуючи інтегративний підхід орієнтують студентів на формування [8]:

- базових знань основних закономірностей історико-культурного розвитку людства, широкої поінформованості у предметній галузі;
- ціннісних засад просвітницької діяльності;
- навичок використання різних форм та видів комунікації; аналізу світоглядних, соціально та особистісно значущих проблем;
- умінь та навичок проектування та організації навчальної урочної та позаурочної діяльності учнів; використання сучасних технологій у процесі освітньої та просвітницької діяльності;
- готовності організовувати музично-освітній процес з урахуванням індивідуально-психологічних та особистісних особливостей учнів різного віку.

Спеціальні музичні дисципліни (історія музики, клас основного музичного інструменту, вокальна підготовка, хоровий клас тощо) сприяють розвитку спеціальних професійних компетенцій, серед яких:

- здатність аналізувати вітчизняні та зарубіжні музично-педагогічні концепції у контексті розвитку історико-педагогічного процесу у сфері музичної освіти;
- володіння музикознавчими знаннями: вміння аналізувати музичні твори різних напрямів, жанрів, форм, стилів, а також подати словесний коментар у доступній та цікавій формі відповідно до віком учнів;
- володіння музично-виконавськими здібностями (інструментальними, вокальними, вокально-хоровими тощо);
- здатність здійснювати вокально-хорову, хормейстерську роботу з дітьми різного віку;
- здатність організовувати різні види та форми музично-просвітницької діяльності.

Звертаючи увагу на практико-орієнтовану функцію професійної підготовки за допомогою інтегративного підходу, необхідно зазначити: комплекс знань і умінь, які студенти отримують під час вивчення дисциплін, повинен втілюватися у змісті та позааудиторних видах діяльності. Залучення студентів до різних форм позааудиторної

діяльності сприяє розвитку просвітницьких навичок, формуванню музично-виконавчих умінь, лекторського мистецтва, а також розвитку організа-торських та проектувальних здібностей учнів.

До різноманітних форм музично-просвітницької роботи традиційно відносять культурно-просвітницькі та музично-освітні заходи, що розповсюджують музичні знання та прилучають людей різного віку до здобутків художньої культури. Кожна з них має свої особливості у плані організації та проведення та у процесі сприйняття глядачами представленого музичного матеріалу.

Резюмуючи вищезазначене, необхідно зауважити: у процесі навчання у ВНЗ необхідно готувати студентів до здійснення музично-просвітницької та педагогічної діяльності, організуючи процес професійної підготовки так, щоб навчання розглядалося не як окрема сторона майбутньої діяльності, а як закономірність професії. Усвідомлення особливої ролі музиканта-педагога сьогодні визначає нові підходи та форми роботи з студентами вузу. Освоєння освітньої програми, факультативних курсів та курсів на вибір, активна участь у концертно-просвітницькій діяльності, наявність досвіду в організації та проведенні творчих конкурсів та фестивалів є найважливішими показниками, що визначають ступінь готовності майбутнього педагога-музиканта до здійснення музично-просвітницької діяльності в сучасних соціокультурних умовах.

Для успішної професійної підготовки необхідний цілеспрямований процес набуття знань та умінь (теоретичний, практичний, культурологічний). Для теоретичного процесу – це повноцінне оволодіння науковою – теоретичною базою, для практичного – реалізувати теоретичні знання практичної діяльності. Практична підготовка містить комплекс методичних, методологічних та теоретичних знань, формує організаторські, конструктивні, дослідницькі та комунікативні вміння та навички. Практична діяльність під час аналізу соціально-психологічних явищ у тому, що особистість сприймається як активний суб'єкт, перетворює соціальне та природне оточення. Сама собою діяльність – це вид людської активності, процес реалізації життєвих взаємин у предметному світі і аналізований, як «суб'єкт-об'єкт» [5].

Культурологічна підготовка відображає та виражає істинно культурний рівень, що має безпосереднє ставлення до проблеми професійної підготовки вчителя музики. Неможливо освоїти музичне мистецтво без морально-естетичного почуття та переконання, без теоретичних знань та умінь, практичних навичок. Все це є невід'ємною частиною професійної підготовки вчителя музики, які розвивають творчі нахили, визначають успіх у музичній діяльності.

Головною метою є розвиток духовності,

взаємозв'язок музичних цінностей, їх створенням та збереженням. Культуру у музиці визначає любов до музики, її жанрів, вміння чути, відчувати, вміння бачити образи та асоціації все це має бути частиною процесу навчання.

Майбутньому фахівцю слід прищеплювати музичний смак цілеспрямовано, освоювати музично-культурні знання, вміння та навички, задовільняти постійно потреби у спілкуванні з музикою. Вміння вирішувати педагогічні та музично-пізнавальні завдання, є показником професійної майстерності вчителя музики, його вміння використовувати усі загальнопедагогічні та спеціальні знання. Людина, з добре розвинутою музичною здатністю та музичною слухом, почуттям ритму, музичною пам'яттю, емоційною чуйністю може кваліфіковано вести уроки музики. При цьому вчитель музики повинен знати дисципліни суміжних наук, наприклад, фізіологію нервової системи, психологію, музичну естетику, використовувати їх у практичній діяльності, розбиратися в тому, що являє собою музичні здібності з наукової точки зору та постійно розвивати їх.

Також, багато в чому вдосконалення музично-слухових уявлень, залежить від методів викладання, які допоможуть розвинути музичний слух. Так, наприклад, сприйняття, виконавство та творчість має здійснюватися рефлексивно. До досконалості потрібно відточувати навички співу за нотами, слухання музики та виконавство. У зв'язку з цим, для вчителя музики, велике значення має розуміння самого процесу навчання, яке полягає у розвитку здібності в єдності із засвоєнням знань та вмінь.

Принципи професійної підготовки вчителя музики передбачають оволодіння ним комплексом спеціальних знань з предметів – історико-теоретичних, інструментальних, диригентсько-хорових циклів, а також знань спеціальних методик, музичної підготовки педагогіки та психології, естетики. Підвищення кваліфікації вчителя зі спеціальних дисциплін має стати своєрідною лабораторією, де він зможе досягти професійну майстерність: загальнопедагогічну, диригентську, інструментальну, вокальну, виконавську, музикознавчу, лекторську, дослідну. Професія вчителя музики є нерозривною єдністю педагогіки та музичного мистецтва, що вимагає великих здібностей як загальнопедагогічних, так і спеціальних. Розвиваючись у процесі діяльності, здібності піддають взаємному впливу геть саму діяльність, підвищуючи її якісний рівень, яка у свою чергу викликає потенційні можливості. Передумовами успішної діяльності є її педагогічні здібності чи професіоналізм. Компонентами педагогічних здібностей можна назвати такі: організаторські, конструктивні, комунікативні, а також педагогічна уява, педагогічний такт, спостережливість, вимогливість [5, с. 135].

Модернізація системи освіти вимагає від сучасного педагога нових технологій та форм навчання. Інтегративний підхід цілком відповідає вимогам часу з метою розвитку професійних та всебічно розвинених студентів. Все це впливає на самовдосконалення професійної освіти та вчителів музики в тому числі, на потребу в їхній професійній підготовці, з творчим підходом до справи, з використанням нових технологій у своїх матеріалах.

Звідси професіоналізм майбутніх учителів музики, який полягає в їх постійній самоосвіті, вільному володінню теоретичними вміннями та навичками, тому що музика відрізняється тим, що в ній є емоційність, художні образи, звукові вирази, що дає можливість об'єднання їх у цілісну картину сприйняття. У музичній освіті, інтеграцію, треба розуміти як поєднання потенціалу окремих дисциплін, різних тем, розділів.

Висновки. У сфері освіти інтеграція є одним із найбільш продуктивних та перспективних напрямів, який пов'язаний з активним проявом інтеграції наукових знань. У зв'язку з цим інтеграція розглядається як одна з умов узагальнення наукових знань, системності. Інтеграція в освіті дає якісно новий результат, нову цілісну та системну освіту, методологічну основу, яка служить філософській ідеї цілісності людини.

Для професійної підготовки майбутніх фахівців все більше зростає тенденція до синтезу знань, що зумовлено зростаючим числом комплексних проблем, що вирішуються на міждисциплінарному рівні. Все більше порушується питання про формування нового інтегративного мислення, тому існує необхідність у створенні нових програм, що відображали б сучасні ідеї.

Інтегративний підхід у формуванні студентів вузу є сукупністю прийомів, процесів та результатів взаємодії його структурних складових, що виражається його теоретико-практичною підготовленістю, що сприяє розвитку всебічної особистості.

Інтегративний підхід в освітньому процесі дозволяє активізувати творчі здібності, реалізувати всі функції навчання (освітню, розвиваючу та виховну), які перебувають у постійному взаємозв'язку. Інтегративний підхід у професійній підготовці майбутніх фахівців забезпечить ефективність поданого матеріалу. Результатами інтегративного підходу можуть стати:

- Систематизація знань;
- комплексне застосування знань та умінь;
- посилення пізнавальної активності студентів;
- Досягнення поставленої мети, результативності.

Інтегративний підхід – це свого роду методологічна стратегія, спрямована на об'єднання всіх ланок освітнього процесу, вихід на більш високий рівень якості.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: підручник. Київ : Либідь, 1998. 560 с.
2. Бодрова, Т. О. Особливості вивчення українських музично-педагогічних джерел майбутніми вчителями на педагогічній практиці. Наукові записки : збірник наукових статей Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2004. Вип. LV (55) : педагогічні та історичні науки. С. 42-47.
3. Бодрова, Т. О. Педагогічне управління процесом вивчення української музично-педагогічної спадщини. Теорія і методика мистецької освіти : зб. наук. праць. Київ : Вид-во Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, 2004. Вип. 5. С. 148-157.
4. Гарасим Я. Нариси до історії української фольклористики. Навчальний посібник. Київ : Знання, 2009. 301 с.
5. Желанова В. В. Напрями реалізація стратегії інтеграції в сучасній освіті України. Нові технології навчання: зб. наук. праць. Київ : ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», 2020. Вип. 94. С. 132-137.
6. Жуков В. П. Міжпредметні зв'язки як засіб інтегрованої професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва. Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 10 квітня 2018 р.). Харків : «Стиль-Издат», 2018. С. 221-224.
7. Жуков В. П. Технологія підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до інтегрованого навчання учнів. Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Вип. 1 (157). Серія: Педагогічні науки : НУЧК, 2019. С. 44-48.
8. Хребто Т. С. Технологія інтеграції змісту предметів гуманітарного та мистецького циклу в середній загальноосвітній школі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 «Теорія навчання». Харків, 2017. 375 с.
9. William H. N. Liberal Education. Educating for a Complex World: Integrative Learning and Interdisciplinary Studies. Vol. 96. 2003. № 4. pp. 6-11.